

razlika med knjižnim jezikom in dolenjščino XVI. stoletja čim dalje bolj večala. Ker se knjižni jezik razvija po svojih zakonih in je pisava iz umljivih in tehtnih razlogov konservativna, je jasno, da drugače tudi biti ne more.

Zgodovina knjižne slovenščine pa nam kaže, da smo vendar nekoliko preveč gledali v preteklost in segali včasih še preko XVI. stoletja nazaj. Da smo bolje poznali slovensko historično dialektologijo in se bolje zavedali, v kakšnih odnosih naj bo knjižni jezik do živih govorov, bi bilo marsikaj drugače. Zdi se, da bi bilo danes potrebno v nekaterih točkah, kjer tičimo le že preveč v preteklosti, revidirati našo pisavo in pravorečje, s čimer bi prišel knjižni jezik v ožji stik z živimi govori.

Delo slovenskega dialektologa utegne tako mnogo koristiti knjižni slovenščini. Prof. Ramovš je prvi, ki se je sistematično lotil slovenske dialektologije. Z Dialektološko karto je razbistril meglene pojme, ki smo jih imeli o slovenskih dialektih. Ker so vprašanja slovenščine naša narodna zadeva, mislim, da je prav, da tudi Ljubljanski Zvon nekoliko obširneje referira o tej važni publikaciji.

Iv. Tominec.

Franz Werfel: Mladostna krivda. Roman. 1932. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Leposlovna knjižnica 7. Avtoriziran prevod iz nemščine. Opremil arch. Jože Mesar. 202 str.

„Mladostna krivda“ je izpoved človeka in izpoved rodu, ki teži za očiščenjem greha, ki se je zdavnaj nekoč zgodil nad sočlovekom. Mladostna krivda, ki se človeku v starih letih spet znova spovrača, je osnovno gibalno celotne zgodbe. Ta Werflov roman spada v vrsto romanov, ki hočejo pokazati obraz dobe, obraz rodu, obraz resničnega človeka, kakor se je oblikoval v iskanju lepote, resnice. Zdi se, da je nujno, da današnji rod izpriča vse težke boli; današnji čas zahteva in kliče po očiščenju zla, glas za novega človeka gre skozi vse današnje ubijajoče dejanje in nehanje. Pri nas priča o tem vrsta avtobiografskih romanov: Jarčevo „Novo mesto“, Magajnovo „Gornje mesto“, Kreftov „Človek mrtvaških lobanj“. Bolestno iskanje novega človeka iz gnilih današnjih razmer v nov, boljši svet, dobiva svojo podobo v vseh borbah za svetlo, jasno obliko novega doma, v katerem bo prebival. A, žal, je to samo iskanje, slutnje se porajajo iz teme, nobena odkrita, jasna beseda ne pade, ne pokaže poti — kam? A če pade, pade v blato. Proslava obletnice mature ali zgodba mladostne krivde kaže vse zlagano življenje malomeščanstva, ki v tem romanu *vesti* odmira, se še krčevito oprijema poslednje bilke, laži, da slednjič nenadno umre od kapí (Sebastijan). Seveda roman ne rešuje družbenega vprašanja, tu gre predvsem za idejo krivde, za katero nima pisatelj nobene rešitve, temveč samo zmedeno, izumetničeno sliko vzrokov in posledic. Pisatelj ne odkriva nič novega, ne rešuje človekove krivde, niti je ne poskuša zvrniti na drugega in ne išče vzrokov za krivdo v življenjskih razmerah, ampak nam nakaže zgolj v obrisih vso tisto usodno pot, ki jo preživlja človek, bitje po božji podobi. Prav za prav je nekaj čudnega, kako se vsako zlo spet maščuje samo na sebi, vsaka hudobija sproti poravna, a na koncu ostane *vest*, ki živi svoje življenje dalje.

Ideja krivde: čeprav si sodnik, sodbi ne uideš — se stalno spovrača. Vest z vso kruto brezobzirnostjo zahteva svoje. V svoji zmoti začne Sebastijan pisati v dnevnik, dolgo, dolgo izpoved svojega mladostnega greha, a na koncu

se mu v obraz zareži preprosta matematična formula: prevarane življenjske sile stoje nasproti poapnenju žil in konec — smrt. Vsebinsko sloni vsa zgodba na tej ideji: krivde ne poravnaš, zato je ne preostane nič drugega, kakor da proti velikim prednostim koga drugega postaviš eno samo rešilno sredstvo — ljubezen. Roman je osnovan na zmoti glavnega junaka, ki mu vest pokaže lastno krivdo v podobi osumljenca umora. S tem je dejanje dobilo svojo psihološko motivacijo, kajti vidi se, da gre pisatelju predvsem za idejo vesti, ki terja svoje očiščenje. Vse drugo služi samo za boljšo označbo posameznih oseb in za silnejši poudarek osnovne misli: pred vestjo ne ubežiš. Moti preveč duhovno gledanje, kar učinkuje nekam prisiljeno, k čemur pripomore tudi pisateljev stil, ki se mnogokrat izgublja v nesmiselnih in neokretnih prispodobah. Borba za etično čistega človeka je vsekakor preveč v zraku, ker nima podlage v resničnem, vsakdanjem življenju.

Tehnično je roman izreden primer pisateljeve kompozicijske spretnosti. Velika umetnina delo ni, vendar je zanimivo zavoljo ideje in močne pisateljeve spretnosti, s katero je Werfel zakril marsikatero grobost. Pisatelju je treba priznati umetniško moč podajanja, ki čitatelja zavoljo zanimivosti snovi priklene nase, da do kraja sledi vsem številnim preokretom in igram usode. S tega vidika je roman zanimiv in pomemben, a tistemu, ki se s pisateljevim enostranskim gledanjem na človeka ne strinja, vzbuja vtisk narejenosti in nepristnosti, kar je bolj ali manj lastnost ekspresionizma, čigar eden najmočnejših zastopnikov je Werfel.

Naj navedem nekaj značilnosti pisateljevega sloga: „Zajetna, v barbarske razvaline razrezana pečenka je ležala v shlajeni omaki.“ Ali: „... glas je zvenel tako prekajeno in opustošeno, kakor je bilo običajno proti peti jutranji uri vzdusje v Gran Canonu“ (nočno zabavišče), „... v njem so začeli plati preveč nakrmljeni sokovi“ (135), ali: „Veliki, rdeči obraz se mu je vse bolj bližal, izpreminjal se v otožni mesec, postajal neznan, žareč planet, ki je samotno visel v prostoru.“ Pisatelj skuša z močno patetiko vzbuditi efekt, kar se mu često neljubo ponesreči.

Prevod kazi precej tiskovnih in prevajalčevih pogrešk. Napake so, kakor: „noter do jutra“ (102), „Življenje je prišlo na red“ namesto: na vrsto (an der Reihe) (95). Motijo besede kakor „neprikorno“, „zastrmelost“, „neprisebnost“, „dobro idoča trgovina“ itd. Omembe vredno je tudi, da je izpuščeno ime prevajalca.

Uvod podaja medlo in previdno sliko o pisatelju.

Naloga leposlovne knjižnice bi pač tudi bila, da skrbi za jezikovno in stilistično čiste in jasne prevode.

Stanko Janež.

GRADIVO

Simon Jenko in Petar Preradović. V biografijah Simona Jenka se imenoma navajata samo dve družini, v katerih je bil naš pesnik, živeč na Dunaju od jeseni 1856. do jeseni 1863., domači učitelj: Herzfeldova in Reinleina. Živ-

ljenjepisci so prezrli v Hribar-Tavčarjevem „Slovanu“, II., 1885, str. 255. in 256., objavljeni članek „K petindvajsetletnici Davorina Jenka skladbe ‚Naprej zastava Slave!‘“. V njem so iz srbskega „Javora“, 1875, št. 24., prevedeni tedanjega novo-